

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

OPETUSVUOROVAIKUTUS

VOPA, Dialogisuus

Opettajankoulutuslaitos

lv. 2021-2022

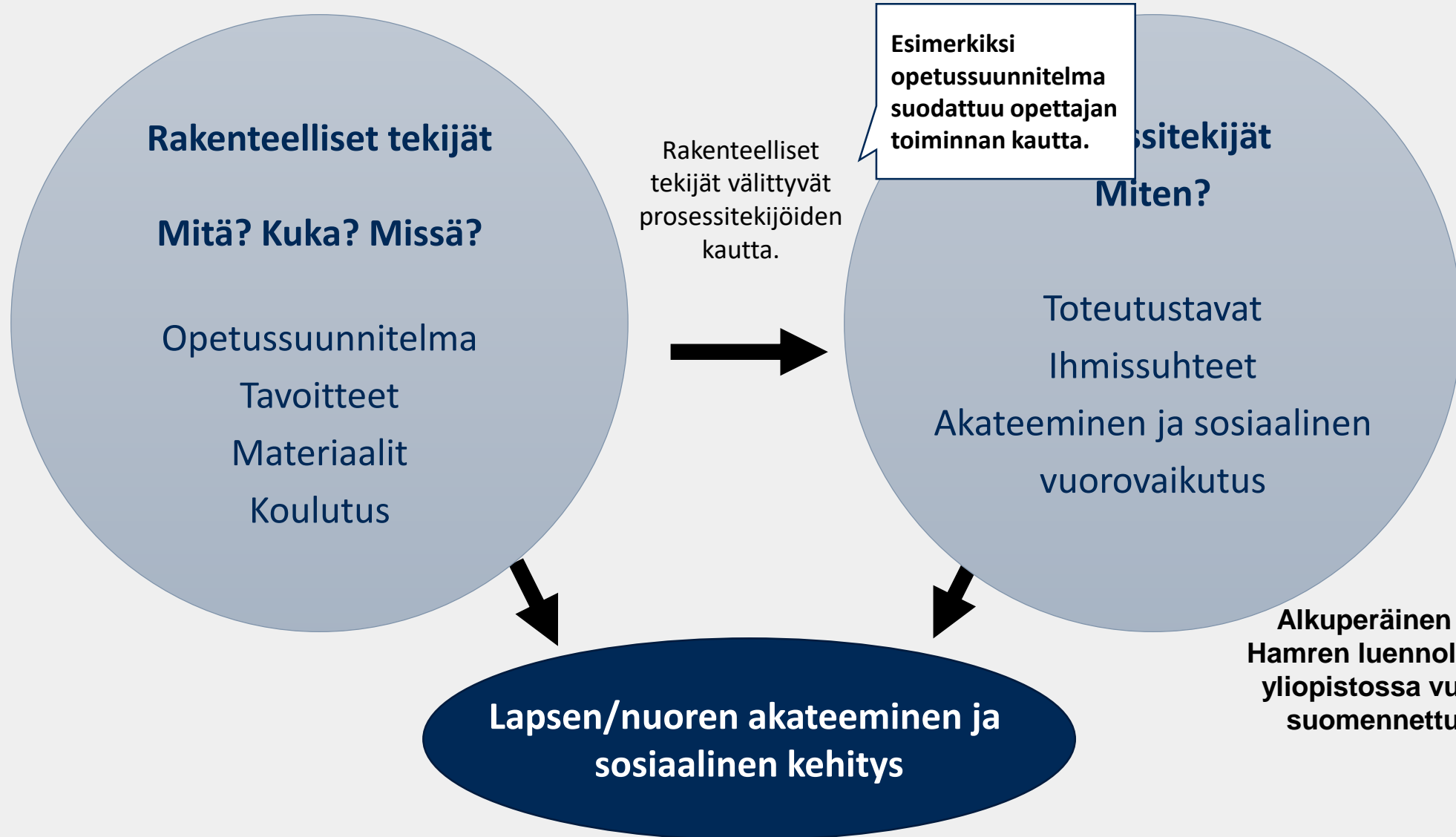
VOPA =

Vuorovaikutus osana opettajan arviointiosaamista

- Opettajien arviointiosaaminen oppimisen, osallisuuden ja tuen toteutumisen edistäjänä (OPA)-hankkeen (2018–2021) yhteydessä kehitetty ammatillisen kehittymisen työväline.
- VOPA-toimintamallin keskeisenä tavoitteena on lisätä ymmärrystä sellaisista opetusvuorovaikutuksen elementeistä, jotka edistävät oppimista ja tukevat opettajaa oppimisprosessin aikaisessa formatiivisessa arvioinnissa.
- VOPA-toimintamallilla pyritään myös helpottamaan kasvatustieteellisten käsitteiden soveltamista opetusvuorovaikutustilanteisiin (ks. Good & Lavigne, 2017).
 - Teorian ja käytännön yhdistämistä edistetään suuntaamalla opetustilanteiden reflektointia keskeisiin vuorovaikutusteemoihin ja niiden kehittymistä tarkemmin kuvaaviin piirteisiin videotallenteita hyödyntäen (ks. Blomberg ym., 2013; Kang & van Es, 2019; Tripp & Rich, 2012).

Opetuksen laatu

Alkuperäinen dia Bridget Hamren luennolta Jyväskylän yliopistossa vuodelta 2008, suomennettu 2016 OKL

Opetusvuorovaikutuksen osatekijät

(Teaching Through Interaction (TTI) framework;
CLASS K-3; CLASS-S, mm. Hamre ym. 2013; Hafen ym. 2015)

Tunnetuki

Myönteinen ilmapiiri

Kielteinen ilmapiiri

Opettajan
sensitiivisyys

Oppilaiden
näkökulmien
huomioiminen

Toiminnan organisointi

Käyttäytymisen
säätely

Tuotteliaisuus

Opetuksen muodot

Ohjauksellinen tuki

Käsitteiden
oppiminen

Kielellinen
mallintaminen

Palautteen laatu

Dialoginen opetus

Sisältöjen
ymmärtäminen

Analysointi ja
ongelmanratkaisu

0-5/6

6-9

Opetusvuorovaikutuksen osatekijät

(Teaching Through Interaction (TTI) framework;
CLASS K-3; CLASS-S, mm. Hamre ym. 2013; Hafen ym. 2015)

Tunnetuki

Myönteinen ilmapiiri

Kielteinen ilmapiiri

Opettajan
sensitiivisyys

Oppilaiden
näkökulmien
huomioiminen

Toiminnan organisointi

Käyttäytymisen
sääntely

Tuotteliaisuus

Opetuksen muodot

Ohjauksellinen tuki

Käsitteiden
oppiminen

Kielellinen
mallintaminen

Palautteen laatu

Dialoginen opetus

Sisältöjen
ymmärtäminen

Analysointi ja
ongelmanratkaisu

0-5/6

6-9

Mitä dialogisuus on ja miten se ilmenee?

Mitä mahdollisuuksia ja haasteita dialogisuudessa on?

Dialogisuuden määritelmä ja dialogisuus luokkahuoneessa

- Dialogisuudessa eri ja eriävätkin näkökulmat huomioidaan tasavertaisesti (Bakhtin, 1986)
- Luokkahuonevuorovaikutuksen ei tarvitse olla “täysin dialogista”, vaan tavoitteena voi olla esimerkiksi avointen keskustelujen lisääminen ja oppilaiden ajatusten huomioiminen osana opetusta (Wegerif, Boero, Andriessen, & Forman, 2009)

Dialogisuuden periaatteet

- Alexander (2006)
 - Kollektiivisuus
 - Vastavuoroisuus
 - Kannustavuus
 - Kumulatiivisuus
 - Tarkoituksenmukaisuus

Dialogisuutta edistäviä keinoja

- Pidemmät vuorovaikutusketjut (IRPRP: Esim. avoin kysymys ja kannustava palaute johtaa oppilasta laajentamaan vastaustaan tai muita osallistumaan keskusteluun; Scott, Mortimer, & Aguiar, 2006)
- Kannustava palaute ja nouseva intonaatio palautteessa
- Odotusaika (ts. annetaan aikaa vastata, täydentää ja pohtia)

Dialogisuus ja formatiivinen arviointi

- Formatiivisen arvioinnin osalta on välttämätöntä, että opettaja pyrkii selvittämään, ei pelkästään mitä oppilaat tietävät, vaan erityisesti miten he ajattelevat (Furtak, Glasser, & Wolfe, 2016)
 - Dialogisella lähestymistavalla voidaan edesauttaa eri näkökulmien esille tuomista ja edelleen niihin rakentavasti suhtautumista.

Dialogisuus ja oppiminen

- Dialogisen opetusvuorovaikutuksen on havaittu olevan yhteyttä oppilaiden oppimistuloksiin (Muhonen, Pakarinen, Poikkeus, Lerkkanen, & Rasku-Puttonen, 2018)

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

VOPA-toimintamallin vaiheittaiset kuvaukset

VOPA-toimintamallin materiaalit on julkaistu verkossa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202105193020>

Lähde: Pöysä, S., Pakarinen, E., Ketonen, L., Lehesvuori, S., & Lerkkänen, M.-K. (2021). Vuorovaikutus opetuksen ja arvioinnin perustana (VOPA) vaiheittaiset kuvaukset. Opettajien arviointi-osaaminen oppimisen, osallisuuden ja tuen toteutumisen edistäjänä (OPA) -hanke. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.

DIALOGISUUS

Opettaja voi edistää oppimisvuorovaikutusta huomioimalla opetuksessa dialogisuuden periaatteita.

Dialogisuuden periaatteita ovat opetuksen kumulatiivisuus, tarkoituksenmukaisuus, kollektiivisuus, vastavuoroisuus ja kannustavuus (Alexander, 2006).

	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3
Kumulatiivisuus ja tarkoituksenmukaisuus <ul style="list-style-type: none">• Pysytään aiheessa• Rakennetaan edellisten puheenvuorojen päälle• Ymmärrys syvenee	Keskustelua ei esiinny, keskustelu ei liity opiskeltavaan asiaan tai keskustelu on opettajajohtoista kysymys-vastaus -tyyppistä keskustelua eikä jatku ymmärrystä syventäen.	Joitakin opiskeltavaan aiheeseen liittyviä keskusteluita, jotka edistävät asian ymmärtämistä, on havaittavissa, mutta keskustelut ovat lyhyitä eikä syvällisen ymmärtämisen saavuttamiseen anneta riittävästi aikaa.	Havaitaan useita aiheeseen liittyviä keskusteluja opettajan ja oppilaiden välillä tai oppilaiden kesken. Keskustelu rakentuu edellisiin puheenvuoroihin nojaten, mikä tarjoaa mahdollisuuden syvälliselle ymmärtämiselle.
Kollektiivisuus ja vastavuoroisuus <ul style="list-style-type: none">• Oppilaiden aloitteet• Opettajan ja oppilaiden puheen vastavuoroisuus• Enemmistö oppilaista osallistuu• Ryhmäkeskustelut	Opettajan puhe hallitsee luokkahuoneessa. Keskustelua ei ilmene, sille ei ole aikaa tai sille ei anneta tilaa. Oppilaat ovat passiivisia tai lähinnä kuuntelevan roolissa.	Opettajan puhe hallitsee enimmäkseen vuorovaikutusta, mutta toisinaan oppilaat käyttävät puheenvuoroja tai ovat aktiivisia. Kuitenkin vain osa oppilaista osallistuu aktiivisesti keskusteluihin.	Opettaja ja enemmistö oppilaista osallistuvat usein aktiivisesti koko luokan tai ryhmän keskusteluihin ottamalla tai pyytämällä puheenvuoroja tai aktiivisesti kuuntelemalla ja seuraamalla keskustelua.
Kannustaminen ja tukeminen <ul style="list-style-type: none">• Kannustava ja rohkaiseva palaute• Vuorovaikutuksen ylläpitäminen	Opettaja ei anna palautetta tai opettajan antama palaute on harvoin kannustavaa, rohkaisevaa tai vuorovaikutusta edistävää tai ylläpitävää.	Opettaja antaa toisinaan kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta, joka aktivoi oppilaita tuomaan esille omia ajatuksiaan ja ylläpitää vuorovaikutusta. Opettajan kannustava ja rohkaiseva palaute kohdistuu vain joihinkin oppilaisiin.	Opettaja kannustaa ja rohkaisee oppilaita usein, mikä aktivoi heitä tuomaan esille ajatuksiaan ja laajentamaan vastauksiaan. Opettaja edistää tai ylläpitää vuorovaikutusta osoittamalla aktiivisesti kiinnostusta oppilaiden näkemyksiä kohtaan.
Strategiat ja keinot <ul style="list-style-type: none">• Avoimet kysymykset• Aikaa oppilaiden pohdinnalle• Aktiivinen kuuntelu• Vastausten toistaminen, tiivistäminen tai laajentaminen• Oppilaiden vastavuoroisuus (kommentit ja kysymykset)	Opettajan kysymykset ovat useimmiten suljettuja ja tähtäävät vain oikeaan vastaukseen. Opettaja ei anna oppilaille aikaa pohtia vastauksia ja vastaa kysymyksiin itse, mikäli oppilaat eivät vastaa. Opettaja tai oppilaat eivät vaikuta kuuntelevan toisiaan aktiivisesti.	Opettaja kysyy toisinaan avoimia kysymyksiä, mutta ei aina anna riittävästi aikaa oppilaille pohtia tai laajentaa vastauksiaan. Opettaja huomioi toisinaan oppilaiden näkemyksiä ja toistaa tai laajentaa niitä tukien näin keskustelun etenemistä, mutta tätä ei tapahdu systemaattisesti.	Opettaja kysyy usein avoimia kysymyksiä antaen oppilaille aikaa pohtia ja laajentaa vastauksiaan. Opettaja kuuntelee ja huomioi oppilaiden ajatuksia (esim. toistamalla, tiivistämällä tai laajentamalla oppilaiden puheenvuoroja) sekä kannustaa pohtimaan lisää. Oppilaiden on mahdollista esittää esim. ihmetteleviä kysymyksiä ja uusia näkökulmia.

Dialogisuus

- **Kumulatiivisuus ja tarkoituksenmukaisuus**
 - Pysytään aiheessa
 - Rakennetaan edellisten puheenvuorojen päälle
 - Ymmärrys syvenee
- **Kollektiivisuus ja vastavuoroisuus**
 - Oppilaiden aloitteet
 - Opettajan ja oppilaiden puheen vastavuoroisuus
 - Enemmistö oppilaista osallistuu
 - Ryhmäkeskustelut
- **Kannustaminen ja tukeminen**
 - Kannustava ja rohkaiseva palaute
 - Vuorovaikutuksen ylläpitäminen
- **Strategiat ja keinot**
 - Avoimet kysymykset
 - Aikaa oppilaiden pohdinnalle
 - Aktiivinen kuuntelu
 - Vastausten toistaminen, tiivistäminen tai laajentaminen
 - Oppilaiden vastavuoroisuus (kommentit ja kysymykset)

Kumulatiivisuus ja tarkoituksenmukaisuus

- Pysytään aiheessa
- Rakennetaan edellisten puheenvuorojen päälle
- Ymmärrys syvenee

- 1. vaihe: Keskustelua **ei esiinny**, keskustelu **ei liity opiskeltavaan asiaan** tai keskustelu on opettajajohtoista kysymys-vastaus -tyyppistä keskustelua **eikä jatku ymmärrystä syventäen.**
- 2. vaihe: **Joitakin** opiskeltavaan aiheeseen liittyviä **keskusteluita**, jotka edistävät asian ymmärtämistä, on havaittavissa, mutta keskustelut ovat **lyhyitä** eikä **syvällisen ymmärtämisen saavuttamiseen anneta riittävästi aikaa.**
- 3. vaihe: Havaitaan **useita** aiheeseen liittyviä keskusteluita opettajan ja oppilaiden välillä tai oppilaiden kesken. **Keskustelu rakentuu edellisiin puheenvuoroihin** nojaten, mikä tarjoaa mahdollisuuden **syvälliselle ymmärtämiselle.**

Dialogisuus

- **Kumulatiivisuus ja tarkoituksenmukaisuus**
 - Pysytään aiheessa
 - Rakennetaan edellisten puheenvuorojen päälle
 - Ymmärrys syvenee
- **Kollektiivisuus ja vastavuoroisuus**
 - Oppilaiden aloitteet
 - Opettajan ja oppilaiden puheen vastavuoroisuus
 - Enemmistö oppilaista osallistuu
 - Ryhmäkeskustelut
- **Kannustaminen ja tukeminen**
 - Kannustava ja rohkaiseva palaute
 - Vuorovaikutuksen ylläpitäminen
- **Strategiat ja keinot**
 - Avoimet kysymykset
 - Aikaa oppilaiden pohdinnalle
 - Aktiivinen kuuntelu
 - Vastausten toistaminen, tiivistäminen tai laajentaminen
 - Oppilaiden vastavuoroisuus (kommentit ja kysymykset)

Kollektiivisuus ja vastavuoroisuus

- Oppilaiden aloitteet
- Opettajan ja oppilaiden puheen vastavuoroisuus
- Enemmistö oppilaista osallistuu
- Ryhmäkeskustelut

1. vaihe: **Opettajan puhe hallitsee** luokkahuoneessa. Keskustelua ei ilmene, **sille ei ole aikaa** tai sille **ei anneta tilaa**. **Oppilaat ovat passiivisia** tai lähinnä kuuntelijan roolissa.

2. vaihe: **Opettajan puhe hallitsee enimmäkseen** vuorovaikutusta, mutta **toisinaan oppilaat** käyttävät puheenvuoroja tai ovat aktiivisia. Kuitenkin vain **osa oppilaista** osallistuu aktiivisesti keskusteluihin.

3. vaihe: **Opettaja ja enemmistö oppilaista osallistuvat usein** aktiivisesti koko luokan tai ryhmän keskusteluihin ottamalla tai **pyytämällä puheenvuoroja** tai **aktiivisesti kuuntelemalla ja seuraamalla** keskustelua.

Dialogisuus

- **Kumulatiivisuus ja tarkoituksenmukaisuus**
 - Pysytään aiheessa
 - Rakennetaan edellisten puheenvuorojen päälle
 - Ymmärrys syvenee
- **Kollektiivisuus ja vastavuoroisuus**
 - Oppilaiden aloitteet
 - Opettajan ja oppilaiden puheen vastavuoroisuus
 - Enemmistö oppilaista osallistuu
 - Ryhmäkeskustelut
- **Kannustaminen ja tukeminen**
 - Kannustava ja rohkaiseva palaute
 - Vuorovaikutuksen ylläpitäminen
- **Strategiat ja keinot**
 - Avoimet kysymykset
 - Aikaa oppilaiden pohdinnalle
 - Aktiivinen kuuntelu
 - Vastausten toistaminen, tiivistäminen tai laajentaminen
 - Oppilaiden vastavuoroisuus (kommentit ja kysymykset)

Kannustaminen ja tukeminen

- Kannustava ja rohkaiseva palaute
- Vuorovaikutuksen ylläpitäminen

1. vaihe: Opettaja **ei anna palautetta** tai opettajan antama palaute on **harvoin kannustavaa, rohkaisevaa** tai **vuorovaikutusta** edistävää tai ylläpitävää.

2. vaihe: Opettaja antaa **toisinaan** kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta, joka aktivoi oppilaita tuomaan esille omia ajatuksiaan ja ylläpitää vuorovaikutusta. Opettajan kannustava ja rohkaiseva palaute kohdistuu **vain joihinkin oppilaisiin**.

3. vaihe: Opettaja kannustaa ja rohkaisee oppilaita **usein**, mikä **aktivoi heitä tuomaan esille** ajatuksiaan ja laajentamaan vastauksiaan. Opettaja **edistää tai ylläpitää vuorovaikutusta** osoittamalla aktiivisesti kiinnostusta oppilaiden näkemyksiä kohtaan.

Dialogisuus

- **Kumulatiivisuus ja tarkoituksenmukaisuus**
 - Pysytään aiheessa
 - Rakennetaan edellisten puheenvuorojen päälle
 - Ymmärrys syvenee
- **Kollektiivisuus ja vastavuoroisuus**
 - Oppilaiden aloitteet
 - Opettajan ja oppilaiden puheen vastavuoroisuus
 - Enemmistö oppilaista osallistuu
 - Ryhmäkeskustelut
- **Kannustaminen ja tukeminen**
 - Kannustava ja rohkaiseva palaute
 - Vuorovaikutuksen ylläpitäminen
- **Strategiat ja keinot**
 - Avoimet kysymykset
 - Aikaa oppilaiden pohdinnalle
 - Aktiivinen kuuntelu
 - Vastausten toistaminen, tiivistäminen tai laajentaminen
 - Oppilaiden vastavuoroisuus (kommentit ja kysymykset)

Strategiat ja keinot

- Avoimet kysymykset
- Aikaa oppilaiden pohdinnalle
- Aktiivinen kuuntelu
- Vastausten toistaminen, tiivistäminen tai laajentaminen
- Oppilaiden vastavuoroisuus (kommentit ja kysymykset)

1. vaihe. Opettajan kysymykset ovat **useimmiten suljettuja** ja tähtäävät vain oikeaan vastaukseen. Opettaja **ei anna oppilaille aikaa pohtia vastauksia** ja vastaa kysymykseen itse, mikäli oppilaat eivät vastaa. Opettaja tai oppilaat **eivät vaikuta kuuntelevan toisiaan aktiivisesti.**

2. vaihe: Opettaja kysyy **toisinaan avoimia kysymyksiä**, mutta **ei aina anna riittävästi aikaa** oppilaille pohtia tai laajentaa vastauksiaan. Opettaja **huomioi toisinaan oppilaiden näkemyksiä ja toistaa tai laajentaa niitä** tukien näin keskustelun etenemistä, mutta tätä **ei tapahdu systemaattisesti.**

3. vaihe: Opettaja kysyy **usein avoimia kysymyksiä** antaen oppilaille **aikaa** pohtia ja laajentaa vastauksiaan. Opettaja kuuntelee ja huomioi oppilaiden ajatuksia (esim. toistamalla, tiivistämällä tai laajentamalla oppilaiden puheenvuoroja) sekä kannustaa pohtimaan lisää. **Oppilaiden on mahdollista esittää esim. ihmetteleviä kysymyksiä ja uusia näkökulmia.**

Esimerkkivideot

- VOPA_1.luokka_Lauluun leikit.mp4
 - Huom. Videon kokonaispituus on 12:04. Voi myös katsoa esim. 08:04 saakka.
- VOPA_1.luokka_Oppilaiden asioista keskustelua.mp4 (04:58)
- Mahdollisua myös
 - VOPA_4.luokka_Yksikkömuunnoksia.mp4 (07:56)
 - VOPA_1.luokka_Keskustelua todenmukaisesta puhumisesta.mp4 (02:23)

- Mikä taulukon kohta nousi/ei noussut esimerkeissä esille?
- Omia kokemuksia?

VOPA -toimintamallin vaiheittaisten kuvausten käyttäminen

- Oppitunti katsotaan **15-20 minuutin sykleissä**.
- Tallennetta katsoessa kirjataan muistiinpanoja erilliselle muistiinpanolomakkeelle.
 - Jokaisesta syklistä kirjataan oma lomakkeensa.
 - Kirjoita muistiinpanoihin konkreettisia esimerkkejä.
 - Mitä tapahtui? Mistä voit päätellä?
 - Lopuksi pohdi oppituntia kokonaisuutena ja merkitse siihen liittyen kootusti muistiinpanoja.
- Valitse näyte (noin 5 min), jonka voisit näyttää opiskelukavereille.